

Аннотація. В статті проаналізовано сьогоднішнєє состояние земельного ресурса сільського господарства и некоторые государственные программы, целью которых есть внедрение принципов устойчивого развития в сільское хозяйство. Предложено сохранение ресурса путем внедрения государственных целевых программ для сільського господарства, а также представлено ряд рекомендацій в части удешевлення и расширения фокуса государственных целевых программ в сільском хозяйстве.

Ключевые слова: устойчивое развитие, сільское хозяйство, государственные программы

Annotation. This article analysis today's quality of the agricultural resource and selected governmental programs. It is proposed to save resource with help of the government programs. Also, the article presents recommendations for the governmental program focus improvement in agriculture.

Agriculture and Rural Development is an important integral component of sustainable development. Sustainable agriculture incorporates the three key components - economic, social and environmental. We can not consider agriculture as a single system, the activity of which is aimed at increasing the output of agricultural products and the preservation of the natural resource base. In practice, the concept of sustainable development, sustainable agriculture and food security overlap. Providing food and sustainable agriculture have common goals.

Sustainable development - the development of human activities, which includes a balanced consideration of economic, social and environmental aspects and takes into account the interests of future generations. In other words, the rate of use of natural resources by mankind, should not exceed the speed of their recovery.

One solution to the problem of unsustainable land use and land users Careful raise in relation to natural resource is the introduction of principles of sustainable agricultural development, which in turn will motivate the agricultural sector to transform production processes in environment-friendly technologies, and thereby increase value of their capital.

Ukraine is among the countries that supported international initiatives Environmental and chosen as the basis of its development, the concept of sustainable development. This approach ensures the harmonization of economic, social and environmental components of human activity.

Key words: sustainable development, agriculture, state programs

УДК 33.332.

Левків Г.Я.
к.е.н., доцент
Львівський державний університет внутрішніх справ

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЗА РЕГІОНАМИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті здійснено статистичний аналіз тенденцій та закономірностей розвитку аграрного сектору за регіонами України та Львівської області, виокремлено проблеми та основні перспективи розвитку аграрного сектору.

Ключові слова: регіон, сільськогосподарські угіддя, валова продукція сільського господарства.

Постановка проблеми. Розвиток агропромислового сектору України за регіонами відбувається доволі неоднорідно, що пов'язане із наявністю природно-ресурсного, трудового, фінансового потенціалу агропромислового виробництва у різних регіонах держави. Агропромисловий комплекс кожного регіону розвивається за певними закономірними тенденціями, особливостями якого виступає зростання валового виробництва продукції сільського господарства на фоні зменшення виробництва харчових продуктів та зростання частки імпорту товарів АПК у загальному імпорті товарів.

Аналіз останніх досліджень. Закономірності та проблемні тенденції досліджували такі науковці теоретики та практики вітчизняної аграрної галузі, як : Є. Булатова, А. Герасимчук, О. Гримак, С. Попова, Н. Степаненко, В. Терещенко, Г. Черниченко та інші.

Формулювання цілей статті. Отже, метою даної статті – виступає аналіз закономірностей та проблем розвитку аграрного сектору за регіонами країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Агропромисловий комплекс України є багатогалузевим утворенням, в структурі якого сформувалися спеціалізовані комплекси рослинницького (зернопродуктовий, бурякоцукровий, плодоовочепереробний та ін.) і тваринницького (м'ясо-, молоко-, птахопромисловий) напрямки. Комплекс має розвинуті сфери виробничого і невиробничого обслуговування. До складу входять різні за соціальним статусом виробники продовольства і сировини для харчової і легкої промисловості [1, с. 154].

У функціонально-галузевій структурі АПК виділяють чотири сфери (блоки): 1) аграрний; 2) промисловий з переробки сільськогосподарської сировини; 3) виробничого обслуговування; 4) невиробничого обслуговування [1, с. 156].

Аграрний сектор – одна з найважливіших сфер матеріального виробництва, в якій створюються матеріальні блага рослинного і тваринного походження для забезпечення населення продуктами харчування, а промисловості – сировиною.

Аграрний сектор посідає досить важливе місце в економіці суспільства.

Одним із основних факторів розвитку аграрного сектору є земля. Тенденційність до зменшення сільськогосподарських угідь простежується із 1099,5 у 2002 році до 1031,5 у 2011 році, що відображає негативні тренди розвитку аграрного господарства.

Динаміка площі сільськогосподарських угідь (тис.га) України демонструє їх поступове зниження. Стосовно площі сільськогосподарських угідь по Україні спостерігається спад з 41800,4 тис. га. у 2002 році до 41557,6 – у 2011 році. По Карпатському регіоні аналогічна ситуація з 5296,5 тис. га. у 2002 році площа сільськогосподарських угідь зменшилася до 5091,1 – у 2011 році, див. табл. 1.

Таблиця 1.

Площа сільськогосподарських угідь (тис.га), валової продукції сільського господарства (млн.грн.), інтенсивності галузі (валова продукція сільського господарства на 100 га с/г угідь)

Назва показника	Регіони	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Площа сільськогосподарських угідь	Україна	41722,2	41675,9	41650,0	41625,8	41596,4	41576,0	41557,6
	Карпатський регіон	5256,3	5252,5	5236,3	5218,7	5151,2	5149,4	5091,1
	Львівська область	1054,3	1052,9	1043,8	1039,2	1033,6	1032,2	1031,5
Валова продукція сільського господарства у постійних цінах (млн. грн)	Україна	92586	94895	88769	103978	102093	100536	100943
	Карпатський регіон	10455	10705	10884	10802	11207	11035	11067
	Львівська область	7129,7	7497,1	7585,0	7557,1	7699,8	7370,8	8400,9
Інтенсивність галузі сільського господарства, тис.грн.	Україна	2,22	2,28	2,13	2,50	2,45	2,42	2,43
	Карпатський регіон	1,99	1,42	1,44	1,45	1,50	1,43	1,65
	Львівська область	6,77	7,13	7,28	7,28	7,46	7,15	8,14
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (млн.грн)	Україна	76329,1	85822,0	109959,9	139892,4	159550,1	192154,1	220245,5
	Карпатський регіон	9003,6	9674,1	13246,2	17302,6	19984,3	23908,5	31629,5
	Львівська область	2501,5	2764,5	3679,5	4943,6	5709,8	6831,7	9037,3
Інтенсивність харчової галузі, тис.грн.	Україна	1,82	2,06	2,64	3,36	3,83	4,62	5,30
	Карпатський регіон	1,71	1,84	2,53	3,31	3,87	4,64	6,21
	Львівська	2,38	2,63	3,53	4,76	5,53	6,62	8,77

*- Розраховано на основі даних джерел 2-7, 8-12

Стосовно валової продукції сільського господарства по Україні спостерігається зріст з 168423,7 в 2002 році до 233696,3 млн. грн. в 2011 році. по Карпатському регіоні також зріст з 18618 млн. грн. в 2002 року до 21940,5 млн. грн. в 2011 році. Валова продукція сільського господарства у постійних цінах в Україні за період з 2002 до 2011 року зросла з 168423,7 до 233696,3 млн. грн., по Карпатському регіоні – з 9728 до 11067 млн. грн.

Якщо аналізувати у розрізі регіонів України, то згрупувавши регіони за науково-обґрунтованими методами за рахунок кластеризації, що полягала у наступному: $X^1 = (x_1, \dots, x_n)$ із відстанями $\rho(x, x')$ на підмножини, що не пересікаються, — кластери так, щоб кожен кластер складався з об'єктів, що близькі за метрикою, а об'єкти різних кластерів суттєво відрізнялися. [1, с. 654]. В результаті проведеного аналізу виділились такі регіональні кластери по площі сільськогосподарських угідь : кластер 1 (Дніпропетровська, Харківська, Запорізька); кластер 2 (АР Крим, Херсонська, Чернігівська, Полтавська, Миколаївська); кластер 3 (Київська, Черкаська); кластер 4 (Львівська, Волинська); кластер 5 (Чернівецька, Запорізька).

За результатами кластерного аналізу регіонів по площі сільськогосподарських угідь та валовій продукції сільського господарства за період 2002-2011 рр. виділяються такі кластерні форми :

1. кластер 1 (Київська, Черкаська);
2. кластер 2 (Дніпропетровська, Вінницька);
3. кластер 3 (Донецька, Полтавська, Харківська);
4. кластер 4 (Львівська, АР Крим, Херсонська, Хмельницька);
5. кластер 5 (Волинська, Житомирська, Запорізька, Кіровоградська, Миколаївська, Рівненська, Тернопільська, Чернігівська);
6. кластер 6 (Закарпатська, Івано-Франківська, Луганська, Чернівецька). Рейтинг Львівської області у виробництві валової продукції сільського господарства коливається на рівні 7-10 місця серед інших регіонів. Випуск продукції сільського господарства підприємствами Львівщини загалом

перебуває на низькому рівні, порівнюючи із іншими областями (рейтинг 18-22), див. рис. 1.

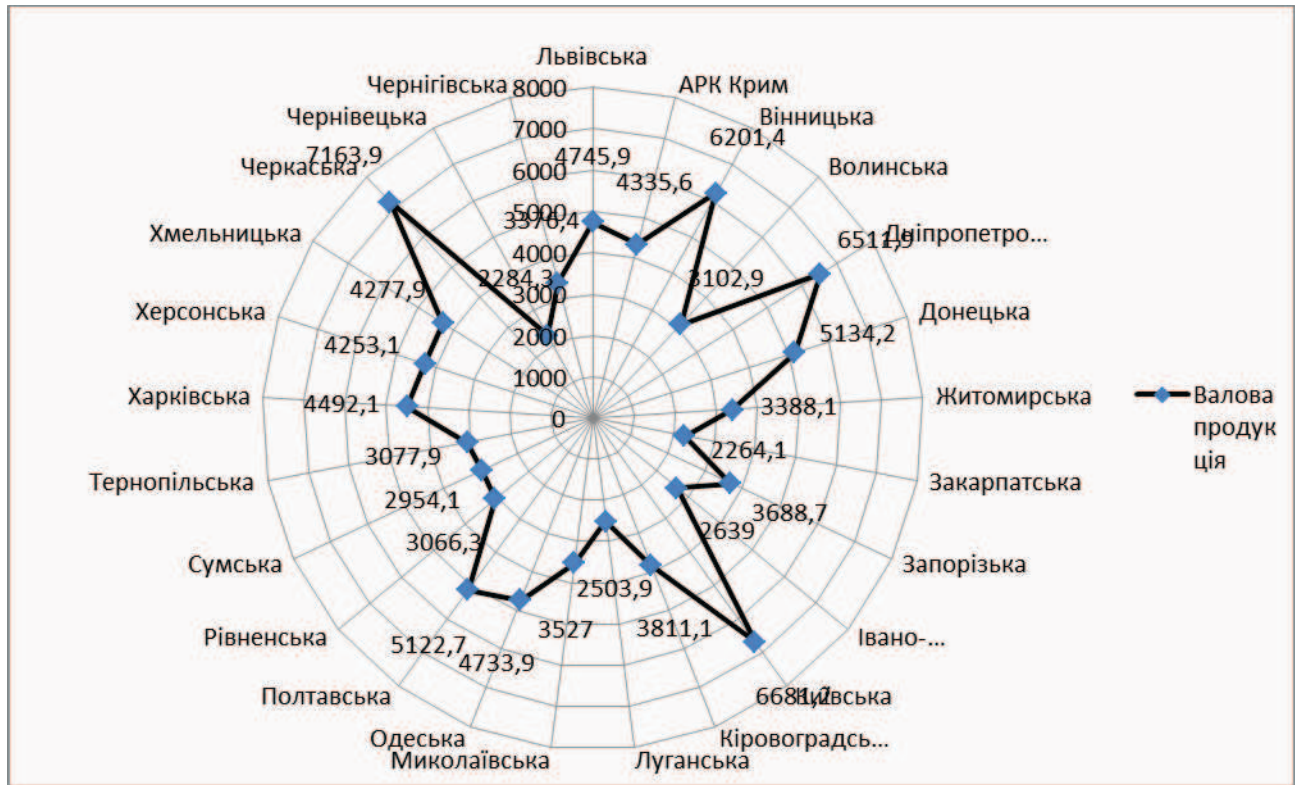

Рис.1. Валова продукція сільського господарства та сільськогосподарських підприємств по регіонах України у 2011 році,%

*- Розраховано на основі даних джерел 2-7,8-12

Інтенсивність валової продукції сільського господарства як України, так і Карпатського регіону за період 2002-2011 років мала позитивну динаміку. Так, у 2002 році вона складала 0,19 млн. грн. на 100 га с/г угідь, а у 2011 – 2,43. По Карпатському регіоні вона складала у 2002 році вона складала 1,84 млн. грн. на 100 га с/г угідь, а у 2011 – 1,65.

Інтенсивність виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів як України, так і Карпатського регіону за період 2002-2011 років мала також позитивну динаміку. Так, у 2002 році вона складала 0,93 млн. грн. на 100 га сг угідь, а у 2011 – 5,30. По Карпатському регіоні вона складала у 2002 році вона складала 1,02 млн. грн. на 100 га с/г угідь, а у 2011 – 6,21.

Якщо прослідкувати інтенсивність галузі сільського господарства серед регіонів країни, то Львівщина серед інших регіонів знаходиться на 2-7 місці,

при цьому її місце у регіональному рейтингу за останні роки суттєво зменшилось, що визначає її негативні тенденції в межах країни, див. рис. 2.

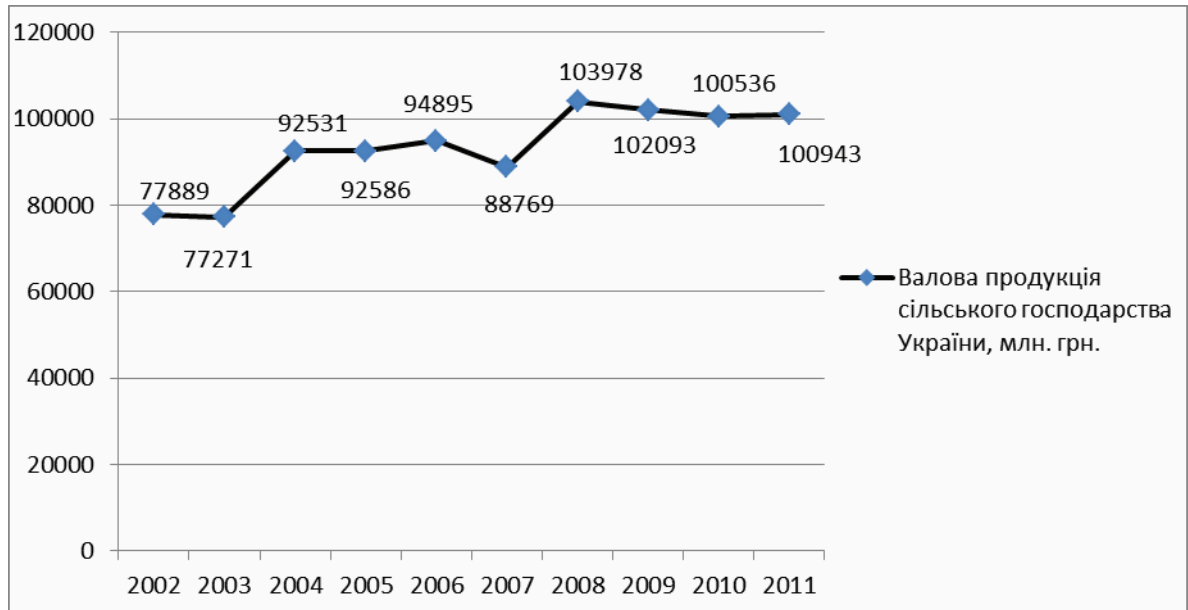

Рис.2. Динаміка валової продукції сільського господарства протягом 2002-2013 рр. *

*- Розраховано на основі даних джерел 8-12

При цьому, площі сільськогосподарських угідь у Львівській області невинно зменшуються, у 2002 році їх було 1099,5 тис.га, а у 2011 році – 1031,5 тис.га, зменшення складало – 6,18 %. При тому, також зменшуються і посівні площі під сільськогосподарські культури – із 659276 га у 2002 р. до 540901 га у 2010 р. – на 118375 га, чи на 17,95 % [62, 63, 74-76]. При цьому виробництво продукції сільського господарства протягом 2002-2011 років збільшилось на 1404,90 млн.грн., чи на 42,05 %. Задане зростання свідчить про підвищення інтенсивності у галузі, що складає 51,32 % за 2002-2011 рр. Як результат заданих закономірностей, по площі сільськогосподарських угідь Львівщина займає 19-те по Україні місце, а по виробництву сільськогосподарської продукції – 10-те місце [8-12]

Спостерігаючи в розрізі регіонів, лідерами по виробництву валової продукції на 100 га сільгоспугідь – є Закарпатська область – 10,09 тис. грн, Черкаська область – 9,98 тис.грн., Чернівецька область – 9,63 тис. грн, Київська область – 9,00 тис. грн, а регіонами, що найменше виробили продукції – є

Запорізька область – 4,09 тис.грн., Миколаївська область – 4,17 тис.грн., Сумська область – 4,62 тис. грн..

За індексами сільськогосподарського виробництва найбільш інтенсивно сільське господарство розвивається у Полтавській області -131,3 %, Чернігівській області – 127,2 % та Тернопільській області – 125,1 %.

При цьому Львівський регіон протягом 2002-2011 років перебуває на різних рівнях рейтингу динаміки галузі – від 8 рівня у 2006 та 2009 роках до 17 у 2002 році.

За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), аграрний сектор України нині використовує лише третину свого виробничого потенціалу та робить лише половину свого можливого внеску до ВВП країни. Україна потребує допомоги для того, щоб реалізувати свої велетенські потенційні можливості у сфері сільського господарства, що дасть їй змогу урізноманітнити джерела свого добробуту, забезпечити більш комплексне відновлення економіки та зробити свій внесок до підвищення продовольчої безпеки у світі [13, с. 15].

Висновок. Проте, незважаючи на нерівномірність розвитку аграрного виробництва у регіонах держави, на усій її території для розвитку аграрної галузі притаманні наступні проблеми:

- підвищена собівартість продукції та низька конкурентоздатність;
- недостатній рівень інноваційних та модернізаційних процесів в аграрному секторі, що призводить до низької продуктивності праці;
- непередбачуваність та неповнота державної аграрної політики;
- обмежений обсяг фінансових послуг на адресу сільськогосподарських виробників;
- слабка інфраструктура сільськогосподарського ринку, яка призводить до невисоких врожаїв та знижує конкурентоздатність малих та середніх виробників.
- нерозвинута системи впровадження наукових розробок;

- зростання вартості невідновлюваних природних ресурсів для сільськогосподарського виробництва;
- недостатній рівень інвестування у засоби виробництва інновації та новітні технології виготовлення сільськогосподарської продукції, значна зношеність основних фондів аграрної галузі;
- слабо розвинута інфраструктура ринку сільськогосподарської продукції, що унеможлиблює просування такої продукції на міжнародний ринок;
- низький рівень ефективності, віддачі та рентабельності аграрної галузі;
- перевищення імпорту над експортом сільськогосподарської продукції, та значна частка низькопереробної сировини у експорті;
- відсутність моніторингу ґрунтів, з метою збереження їх родючості, управління якістю та раціонального використання.

Вирішити ці проблеми можна наступними заходами:

- зниження собівартості сільськогосподарської продукції в залежності від структури виробництва та виду продукції на 3-9 % за рахунок збільшення обсягів виробництва;
- припинення деградації ґрунтів та забезпечення заходів з відтворення, охорони та підвищення родючості ґрунтів;
- забезпечення раціонального використання природних ресурсів, залучених до господарського процесу в аграрному секторі;
- розвиток ринків сільськогосподарської продукції та формування дієвої інфраструктури аграрного ринку;
- додаткове залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій у сільські господарства;
- удосконалити систему державної підтримки аграрного сектору;
- підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел

1. Географія: Львівська область. Навчально-методичний посібник / О.І. Шаблій, Б.П. Муха, О.Р. Перхач, А.В. Гурин, М.В. Зінкевич. Львів: Пролог, 1998. 96 с.
2. Статистичний збірник «Регіони України» 2003. Ч.2 / За ред. О.Г. Осауленка. - К., 2004. – 803 с.
3. Статистичний збірник «Регіони України» 2005. Ч.2 / За ред. О.Г. Осауленка. - К., 2006. – 815 с.
4. Статистичний збірник «Регіони України» 2007. Ч.2 / За ред. О.Г. Осауленка. - К., 2008. – 823 с.
5. Статистичний щорічник України за 2009 рік Державний комітет статистики України. К.: Державне підприємство “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2010. – 566 с.
6. Статистичний щорічник України за 2010 рік Державний комітет статистики України. К.: Державне підприємство “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2011. – 589 с.
7. Статистичний щорічник України за 2011 рік Державний комітет статистики України. К.: Державне підприємство “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2012. – 606 с.
8. Сільське господарство Львівщини у 2003 році : Львівське обласне управління статистики, 2004. – 156 с.
9. Сільське господарство Львівщини у 2005 році : Львівське обласне управління статистики, 2006. – 156 с.
10. Сільське господарство Львівщини у 2007 році : Львівське обласне управління статистики, 2008. – 159 с.
11. Сільське господарство Львівщини у 2009 році : Львівське обласне управління статистики, 2010. – 173 с.
12. Сільське господарство Львівщини у 2011 році : Львівське обласне управління статистики, 2012. – 172 с.

13. Ситник В. П. Формування і реалізація державної політики розвитку АПК в Україні /В.П. Ситник// Економіка АПК № 2, 2011. С. 23.

Annotation

The article deals with the analysis of the regularities and problems connected with the Ukrainian agricultural sector development.

The agricultural complex of Ukraine is a diversified formation. Its structure comprises specialized complexes of the floral (grain-sorting, beet-sugar, fruit rerolling etc.) and cattle-breeding (meat, dairy, poultry industrial) directions. Complex has got developed spheres of the production and non-production servicing. Various by the social status manufactures of the foodstuffs and raw materials for food and light industry fall within the complex.

The agricultural sector is one of the most significant spheres of the real sector where the floral and zoogenic material welfare are created for the population's provisioning with food products as well as raw materials.

The main tendencies and regularities of the agricultural sphere development in Lviv are the following: the dynamic cutback in rural lands, the production increase of the gross agrarian output, production intensification increase for 100 hectares of the rural lands, diminution of the sector's part in gross added value of the region and increase of the intermediate consumption, import agrarian production growth for 8,8 times according to 2002 as well as export for 5,1 times, and corresponding increase in food import dependence in region, decrease of the working fields contrary to the improvement of the activity financial results and inconsiderable investment increase in the branch. In addition to that, the profitability of vegetative production preserves high, but at the same time the profitability of cattle breeding production is on the verge of unprofitableness.

УДК 336.27:338.242.4:631

Маленька І.М.
аспірант⁷

Подільський державний аграрно-технічний університет

КРЕДИТУВАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Анотація. У статті розглянуто наукові основи фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників з боку держави. Проведено аналіз сучасного стану кредитування аграрного сектору економіки, виявлено основні його недоліки. Розроблено пропозиції щодо удосконалення державної підтримки кредитування сільського господарства України.

Ключові слова: кредит, пільгове кредитування, механізм здешевлення кредитів, відсоткова ставка, компенсація.

⁷ Науковий керівник: Лучик С.Д. – д.е.н., професор.